

den vóór we hierna toe zijn. Ik bedoel dit. Zal er meer schoonheid komen in onze liturgie, dan moet de weg daartoe eerst gebaad worden. Want vele zijn de hindernissen.

Het gaat er voorloopig om, allerlei hinderpalen uit den weg te ruimen, die ons alle uitzicht op verbetering belemmeren.

Wij zullen nooit tot schoonheid komen, tenzij wij al het „leelijke“ radicaal opruimen. En dit staat toch wel vast, dat in geen geval het leelijke meer Godverheerlijkend is dan het schoone. Het gaat eenvoudig niet aan, te ijveren voor verrijking van onze liturgie ook in aesthetisch opzicht, wanneer we allerlei ingewortelde leelijke gebruiken en vormen bestendigen. Dit over het hoofd te zien, is den toestand nog droeviger maken.

Het schoone in de nabijheid van het leelijke geplaatst, vestigt door de contrastwerking maar des te scherper de aandacht op dat leelijke. Wij maken een smakeloos aangekleede kamer niet mooi met één artistiek schilderijtje; wij noemen zoo'n toestand liever hopeloos.

Misschien vindt iemand, dat ik „kleinigheden“ wil gaan opblazen tot belangrijke kwesties. Dan wil ik zelfs toegeven, dat het „maar kleinigheden“ zijn, maar tegelijk blijf ik er allen nadruk op leggen, dat het zeer verkeerd en nadeelig zou zijn al deze „kleinigheden“ over het hoofd te zien.

Met den wijschen naam van „reformatische wenschen“ zal ik mijn desiderata niet bestempelen, maar ik houd mij toch overtuigd, dat deze dingen de moeite van het overwegen ruimschoots waard zijn.

Wij willen toch wel in ons huiselijk leven de goede vormen in acht nemen, en probeeren in huis en op school de kinderen een „leelijke“ houding af te leeren. Wij werpen toch ook in het dagelijksch leven allerlei „veronderde“ vormen en gebruiken over boord, wanneer wij ze niet meer kunnen waardeeren, of wanneer andere levensomstandigheden en nieuwe tijden de bestendiging van dergelijke vormen overbodig zouden maken.

Waarom doen wij plotseling in ons kerkelijk leven heel anders? Waarom maken wij daar geen ernst met den goeden vorm? Waarom zijn wij daar vaak enkele tientallen jaren ten achter, blijf, in de taal van de prediking? Waarom handhaven wij daar allerlei gebruiken, alleen omdat „het altijd zoo geweest is“?

En als er van alle kanten gevraagd wordt om een anderen vorm, waarom zouden wij ons daartegen kanten, vooral als de inhoud in den anderen vorm beter tot zijn recht zou komen?

Als onze tijd een sterke mystieke neiging vertoont, zouden wij dan daarvan geen dankbaar gebruik mogen maken, ja zelfs moeten wij dat niet doen, op gevaar af, dat wij den invloed op onzen tijd verliezen? Ik weet wel, dat onze godsdienstoefeningen niet in de eerste plaats bedoeld zijn als evangelisatie-samenkomsten, maar noemen wij onzen eeredienst ook niet „openbaar“, of stellen wij onze godsdienstoefeningen alleen toegankelijk voor bejeddende leden en doopleden?

Moeten wij dan niet er voor waken, dat geen vormen en gewoonten in deze samenkomsten bestendigd worden, die den buitenstaanders op zijn minst een onaangename indruk geven, misschien wel afstooten?

Ik heb hierover niet geschreven, omdat ik dit het gewichtigst van alles vind, maar alleen omdat wij nog niet genoeg beseffen, hoeveel wij er door bederven!

Ik keer nog eens terug tot het maatschappelijk leven. Wanneer wij daar den vorm verwaarloosen, zal zich dat ongetwijfeld wreken op de voor ons nadeeligste wijze. Wij verspelen een goede betrekking, wanneer wij een slordig-gestelden sollicitatiebrief indienen. Als wij onze „manieren“ niet blijken te kennen, worden wij ongeschikt verklaard voor een betrekking, waarin wij veel in aanraking zouden komen met de menschen.

Hoeveel erger zou het zijn, wanneer wij door verwaarloozing van de vormen in ons kerkelijk leven onze medemenschen verhinderden tot Christus te komen. Zoo zou zich wreken het verachten van den „vorm“, dien wij zoo onbelangrijk vonden en de moeite van het verbeteren niet waard! Laten wij ook in ons kerkelijk leven streven naar vormen, die den kostelijken inhoud niet geheel onwaardig zijn!

W. E. ENGELKES.

PERS-SCHOUW.

Reformatie gewenscht.

Indien we op één terrein grondige en spoedige hervorming noodig hebben, dan is dat op het gebied der opvoeding.

Hemeltergend is het schouwspel der kinderziel-verknoeiing tengevolge van het doodend conservatisme in de opvoedingsmethode. Verrukkelijk is daarom de taal van D(rewes?) in „De School met den Bijbel“:

Wanneer men slechts geduld heeft en niet verhaasten wil, wat later vanzelf komt, dan heeft men geen beugels meer noodig. Ook in de opvoeding niet. Het kind, dat zoo vroeg kon loopen, liep op

zijn achtste, tiende jaar nog niet zelfstandig — immer in beugels. Maar het kind, dat later liep, liep in eens zelfstandig.

Twee dingen — zwakte en overhaasting — belemmeren de zelfstandigheid tot groei te komen. Niet het feit, dat een klas ijverig werkt, strekt den onderwijzer tot eer, maar het feit, dat ze ijverig werkt uit eigen aanrifting. Niet het feit, dat al het proefwerk goed is — maar het feit, dat al het goede proefwerk zelfstandig gemaakt is. Het geleerde werkstuk — dat toonbare ding — dat is het, wat den onderwijzer bekoort. En dat ding wordt vaak verkregen door de zelfstandigheid te vernietigen.

Liever een slecht stuk eigen werk, dan een fraai stuk, dat op oneerlijke wijze tot stand gekomen is. Liever een eigen gedachte, dan honderd nagepraate dingen. Liever een kind, dat nog niet kan spreken, dan een klapekster, die allerlei napraat. Liever een klas met wat geroezemoes, waar kinderen en onderwijzer met ijver samenwerken, dan een geuischloos loopende machine, die stilstaat, als de machinist een hendel verzet en weer loopen gaat, als hij een kraan open draait.

Een machine is gemakkelijker te bedienen dan een groep levende menschen. En daarom zijn zwakke opvoeders er op uit van hun levend materiaal een doode machine te maken.

‘t Is zoo gemakkelijk. Dresseeren is altijd gemakkelijker dan opvoeden. En daarom wordt de zwakke zoo licht dresseur. Bij dressuur behoeft men slechts op één ding te letten: het doel. Bij opvoeden op drie dingen: het doel — het middel — en het kind. Bij dressuur zijn alle middelen goed, die tot het doel leiden. Een van mijn familieleden, die op een kostschool was, vertelde mij van een babbelkaart, die daar gegeven werd. ‘s Morgens had de onderwijzer die kaart. Hij gaf hem aan den eersten den besten, dien hij zag babbelen. En keek er dan verder niet naar om. Deze gelukkige bezitter van de babbelkaart begon nu rond te loeren, of hij iemand zag, die praatte. En zoodra hij er een gezien had, gaf hij de babbelkaart door. Wie bij het uitgaan van de school in ‘t bezit van de babbelkaart werd gevonden, kreeg straf.

‘t Is een systeem, maar een systeem van dressuur. Alleen gericht op het doel: er zal in mijn klas niet gebabbeld worden. Babbelen behoort nu eenmaal tot de schoolzonden. En wie een klas heeft, die niet babbelt, die heeft die klas goed in de hand, die is een piet. Welnu dan — dit is een manier om een piet te worden — en een gemakkelijke. De twee dingen gecombineerd ijdelheid en gemakzucht.

Maar waar blijft de zelfstandigheid? Waar blijft de eerlijkheid, de mogelijkheid van eerlijkheid zelfs, als ik voordurend een politieagent bij me heb, die me op de handen kijkt? Wanneer ik steeds kans loop, dat de een of andere spion mij verklikt — tot zijn eigen voordeel?

Zelfstandig denken leert men met het schema. Het schema is voor het denken, wat de wet is voor het zedelijk doen.

Wie kinderen wil leeren denken, moet hen leeren een zekere regelmaat in hun denkwerkzaamheid te betrachten. Wie iemand wil leeren zelfstandig zedelijk te handelen, die moet steeds weer de wet, den norm, naar voren brengen. Niet zijn persoon en niet zijn persoonlijkheid wil. Die moet in zijn persoon de wet naar voren brengen. Door zelf in de allererste plaats aan de wet te gehoorzamen. Die moet zelf stil gaan zitten, en zelf karig zijn in zijn woorden — en zelf ijverig zijn — en zichzelf oefenen in zelftucht.

Niet de man, die redeneert over het goede, maar de man, die het goede doet, kan leiden tot zelfstandigheid.

Niet de zwakke, die bang is, dat hem de leiding ontglipt, maar de sterke, die zich zelf onder de leiding stelt, die voelt op tot zelfstandigheid.

De zwakke gebruikt honderd middelen, de sterke één — zelf gehoorzamen.

..

De sfeer van „het heilige land“.

Nuchter en gevoelig geeft Professor Obbink in zijn reisschetsen („Bergopwaarts“) den indruk weer, die Palestina op hem gemaakt heeft.

De verwantschap des geloofs doet hem deze heerlijke taal spreken.

Palestina.

Men heeft mij de laatste weken dikwijls gevraagd: is het bezoek aan het Oosten je megevallen? Die vraag brengt mij altijd min of meer in verlegenheid, omdat het eigenlijk geen vraag is. Als men er mee bedoelt: heb je satisfactie van je reis, ben je bij het gedaan te hebben, dan kan ik gemakkelijk antwoord geven: Ik had niet kunnen denken, dat een bezoek aan Egypte en Palestina zoo veel waard is voor ‘t begripen van het oude en nieuwe Oosten. Voor geen geld zou ik die reis uit mijn leven willen missen. De geestelijke en wetenschappelijke verrijking is enorm en het komt mij voor dat zij die zich bezig houden met de studie van Oud- en Nieuw-Testament hun geld niet rendabeler kunnen beleggen dan in een reis naar het nabije Oosten.

Daar geldt zowel van Egypte als van Palestina. Toen we op reis gingen, had ik mijn aandacht vooral op Egypte gericht. Palestina stond eigenlijk alleen op ‘t program als een „Ausflug“ aan het einde onzer Egyptische reis. Veel verwachting had ik er niet van. Eigenlijk gaf ik er niet veel om of we het deden of niet. Dat was nog zoo, toen we na een maand in Egypteland te hebben omgezworven, overveldig door het vele dat we hadden geleerd en genoten, ons geroed maakten voor de reis naar het heilige land. Als er toen iets tusschenbeide was gekomen, waardoor we van die reis hadden moeten afzien — b.v. troebelen e.d. —

dan zou ik dat niet erg hebben gevonden, maar er mij zeer gemakkelijk bij hebben neergelegd.

Hoe dankbaar ben ik nu, dat we ook Palestina hebben mogen bezoeken! Hoe instructief is een bezoek aan die oude, bijbelsche plaatsen, hoe ver menigvuldigen zich de gedachten als men vaart op de stille wateren van ‘t prachtige Gallileesche meer, of als men staat in de ruïnen van de synagoge te Kapernaüm, dezelfde waar Jezus placht te prediken, of als men van den top van den Olijfberg zijn blik laat dwaalen over de heilige stad, met haar zware muren en slanke torens, van den Olijfberg gescheiden door het Kedron-dal, dat zoovele geveleens opwekt, en waar de olijf- en cypresseboomen zich verheffen uit den hof van Gethsemane! Wel zijn vele van de heilige plaatsen door den prutsenden geloofsijver van roomschen en mohammedanen verknoeid tot een „huis van koophandel“ maar ondanks alles gaat er een eigenaardige bekoring uit van dit land, dat bij iedereen stap herinneringen en beelden opwekt uit de bijbelsche oudheid, ook voor hen die als ik, zeer kritisch gestemd zijn inzake de historische juistheid van allerlei „heilige“ plaatsen en dingen.

Wat dat laatste punt betreft: De scherpzinnigheid waarmee men alle mogelijke en onmogelijke plaatsen en voorwerpen hun historische plaats aanwijst in de gewijde geschiedenis, is komiek en ergelijk tegelijk. Naast plaatsen, die met meer of minder historische betrouwbaarheid aanwijsbaar zijn (de muur van Salomo's tempel, thans de z.g. „klaagmuur“ der Joden, Gethsemane, de Jakobshon te Sichem, de Mariabron te Nazaret, de synagoge te Kapernaüm, de spelouk van Machpelah), wordt munt geslagen uit een lange reeks gefingeerde „heiligheden“: de eikeboom van Mamre, de voetafdruk van Jezus hemelvaart op den Olijfberg, het „huis van den rijken man“ uit de gelijkenis, de grot van Elia aan de beek Krith, het huis van Naïman den Syrier, de opperzaal waar ‘t „laatste avondmaal“ werd gehouden, de plaats waar Martha Jezus ontmoette (Joh. 11:20), het veld van Boëz, waar Ruth aren las, de velden van Efrata, waar de herders de kudden weidden, de put, waarin Jozef werd geworpen, enz. enz. Men wijst twee verschillende plaatsen waar ‘t huis zou hebben gestaan, twee plaatsen voor ‘t heilige graf, enz.

Een protestant, die naar Palestina gaat om dergelijke dingen te zien, wordt wel zeer ontgoocheld, maar het heilige land ontleent zijn aantrekkingskracht niet aan deze dingen, die op dezen historischen bodem onvermijdelijk zijn, en die men op den koop toe moet nemen.

Ook zonder dat is het een zeer eigenaardig, ja wonderlijk genot, Palestina te bezoeken. Vergelijken bij Egypte is er betrekkelijk weinig merkwaardigs te zien: de overblijfselen uit denouden tijd (van bouwwerken e.d.) reiken — in tegenstelling met Egypte — slechts bij uitzondering tot de dagen van Jezus terug, inscripties, die in Egypte in overvloedige menigte voorkomen, behoren hier tot de zeldzaamheden; er is aliter weinig wat met onwrijfelbare zekerheid kan worden geïdentificeerd. En toch gaat van dit land een bekoring uit, veel sterker dan ik had kunnen denken. De eerste weken na mijn thuiskomst zwerven mijn gedachten, als ze maar even kans zagen te ontsnappen, altijd weer naar het Oosten terug, en — wat mij zelf verbaasde — veel meer naar Palestina dan naar Egypte. Ik ben er mij zeer goed van bewust, dat dat niet enkel wetenschappelijke belangstelling is, zelfs niet in de eerste plaats; ‘t is de belangstelling van een christenmenschen in het land waar onze Heiland leefde en predikte. ‘t is de emotie van het betreden van denzelfden bodem dien Jezus eens betrad. En niet alleen Jezus, maar ook allerlei andere bijbelsche gestalten rijzen daar met groote duidelijkheid voor ons oog. Staande op een of andere historische plek, maakt men onverhoeds aan ‘t droomen, de oude beelden rijzen zich aanen, wat lang dood was, gaat weer leven, en de droomer zelf leeft dat alles mee.

Den eersten nacht, dien ik te Jeruzalem doorbracht, heb ik niet veel geslapen. Hoe zou dat ook? ‘t Had zo lang gehoopt, Jeruzalem met eigen ogen te zien. Nu was ik er... En voor mijn verbeelding rees het oude Jeruzalem op, de stad van David en Salomo, de tempel in volle pracht, en ik zag de pelgrims komen van verre, en Jezus als twaalfjarige knaap in hun midden. En dan verrees die kruispaal op Golgotha en ik hoorde ‘t geschreeuw der wrekezuchtige Joden.

En den volgende dag verbaasde ik mij, dat de menschen te Jeruzalem alles zoo gewoon vinden en zoo gewoon leven, als was Jeruzalem een gewone stad. Maar voor mij was het Jeruzalem!

Een moedig woord.

De bekende en bevoegde, publicist A. J(onkman) durft het in „De School met den Bijbel“ op te nemen voor Dr Kramer's beschouwing over het vaccinatie-vraagstuk. Zonder den inhoud van Dr Kramer's brochure voor zijn rekening te nemen, stelt hij tenminste den (echt Calvinistischen!) eisch, dat de medicus op zijn terrein gezag hebbe, en de „anderen“ dit gezag zullen eerbiedigen.

Wat ik wel zeg, dat is dit.

We staan in dezen tijd opnieuw voor het probleem, dat om oplossing vraagt. Een probleem van dwang en vrijheid, zoals we er op school gebied nog al eenige hebben.

Leerdwang of onbeperkt ouderrecht.

Paedagogische dwang of zelfregering van het kind.

Staatsdwang in zake schoolbeheer of onbetengde vrijheid van Besturen.

Zoo ook: vaccinatie dwang of afschaffing daarvan, geheel of ten deele.

Alle o

verander

En de

selende

dien de

gewijzigd

Wie r

trent de

ring van

bestaat

de geest

niet vol

Er is

Niet alle

maar z

volk.

vreesz

Paralle

ouderrec

ding tot

schreven

Daarte

velen in

zoo groot

gebied,

king der

gevaren

ook met

Verwo

ken, dat

het anti

on is

Bij di

bleem

licht; be

in verba

lijke lev

tyk met

des tijd

Dan k

persoonl

wordt d

Zoo v

guarne

Ik me

moet sp

waarde

op mij

‘t Zal

Eijge u

gebeeld

Dr Kr

mij te

te best

Ik ga

mening

opmerki

beschou

De of

eerste i

Die

riester

Die v

logen.

En b

schap

— leel

aan de

ik in d

hooge

Allee

In zijn

literatoren

Hoogstw

Kleanthes

In „De

weergegeve

toelichting

In d

allerlin

van ap

Stoïcijn

streeks

sche ri

worden

tijd doe

Een

denkers

v. Chr

hymne

ongesch

derdijk

landsch

hier zo

„Koe

alijd o

wet al

alle ste

uit Uw

sterfeli

gave d

U verh

U toch

roudon

leid,

De